



## Федэкъэкӕуапӕхэм къахэхъошт

**Къыхъашт илӕсым имэпылфэгъу мазэ ехъулӕу Мыекъопэ районым хъызмэтшӕлӕкӕ къыщызӕлӕуахышт. Корпорациеу «Волма» зыфилорэр ащ дӕлажъэ. Гипсыр зыльӕпсэ псӕолӕпхъэхэмрэ зэхэшлыхъагъэхэмрэ якъыдӕгъэкӕлӕ хъызмэтшӕлӕлӕр тегъэпсыхъӕгъащт. Зыдӕщытыщтыр псӕулӕу Каменномостскэр, гипс мыжъохэр къызщычӕхырэм дӕжъ. Мы илӕсым ыкӕм ехъулӕу псӕолӕшлыныр къау-хынӕу пащэхэм къаю, псӕолӕшлӕм чэзыуитӕу лӕф ашӕ.**

Заводым ишӕнкӕ зӕзӕгъыныгъэм 2013-рэ илӕсым Шъачэ шыклогъэ инвестиционнӕ форумым шыклӕтхагъӕх. Илӕс нах текӕыгъӕп, ау чӕплӕм зӕхъокӕныгъӕшхохэр шыхъугъӕх. Ар зишӕуагъэр республикӕм ипашӕхэм зӕзӕгъыныгъэм къыдӕхъытӕгъӕ шапхъэхэр зӕрагъӕцӕ-кӕагъӕхэр ары. Энергокӕкӕуапӕхэм, нӕмыкӕ коммуникациехэм якъӕщӕплӕн зӕшӕуахыгъ.

Къызызӕлӕуахыкӕ, лӕфшӕлӕлӕ чӕплӕ 200-м кӕлахъӕу чӕлфхэм цагъотышт. Хъызмэтшӕлӕлӕу «Волма-Мыекъуапӕ» зыфилорӕм ипашӕу Сергей Васильевым къызӕрӕхигъӕщыгъӕмкӕ, «Волмӕм» къыдигъӕкӕхэрӕр къабзӕх, шой къызпыкӕхэрӕм ащыщхӕп. Урысыем чӕплӕшхуи цӕубытыгъах. Джырӕкӕ тикъӕралыгъо цашырӕ е гъӕзӕкӕжъыныхэр зы-щыкӕлорӕ псӕуалӕ пӕпчъ мыщ къыщыдӕгъӕкӕхэрӕр цагъӕфедӕ плӕми ухъукъоштӕп. Псӕо-

лӕшлынымкӕ ящыкӕлӕгъӕ зӕх-гъӕкӕлӕхъагъӕхэм якъыдӕгъӕкӕлӕ-кӕ агъӕфедӕшт лӕмӕ-псымӕхэр аужырӕ шапхъӕхэм адиштӕ-щтых. Дунаим цызӕлӕашӕлӕ-гъӕ хъызмэтшӕлӕлӕхӕу Тырку-ем, Францием, Финляндием арытхэм ахэр къащыдӕгъӕкӕлӕх. Арӕу шытми, псӕуалӕр райо-ным къызиуцокӕ, тыкъӕзыуц-хъӕрӕ дунаим зӕрар ригъӕ-кыщтмӕ цыфхэр егъӕгъумкӕлӕх. Ащ фӕдӕ хъун ымылӕкӕлӕхыштӕу «Волма-Мыекъуапӕм» ипашӕ кӕло. «Жым ызы кубометрӕ зы сӕпацӕ хахъеми ары», — къыхегъӕщы ащ. Жым икӕ-бзагъи, ежъ хъызмэтшӕлӕлӕм илӕжъакӕлӕ районым щыпсӕу-хэрӕр арых дӕгъоу зӕхъышӕлӕ-щтыр. Ащ лӕфшӕлӕлӕ цызыгъо-тыщтхэм янахыбӕр икӕоджӕ-дӕсхэм ащыщытхӕу Сергей Васильевым къыӕуагъ. Лӕф зы-шӕлӕ зышӕлоигъоухэм ятхылхэр аштӕхӕу рагъӕжъӕгъах. Псӕо-

лӕпхъӕхэм адӕлӕжъӕрӕ хъыз-мӕтшӕлӕлӕхӕри лӕфшӕлӕнхэм якӕлӕх ежӕх.

— лӕфшӕлӕнхэр зӕрӕкӕлорӕм тегъӕрӕзӕ. Ищыкӕлӕгъӕ лӕмӕ-псы-мӕхӕри игъом къащӕх. Псын-кӕу аухынӕу тыфай. Нахы-жъӕу къыдӕгъӕкӕлӕжъыныр ра-гъажъӕм, псӕолӕпхъӕхэр зы-хашыкӕлӕшт гипс мыжъохэр къа-фӕдгъӕсыщтых. Республикӕм мы хъызмэтшӕлӕлӕр зӕрӕцашырӕр тӕркӕи фӕдӕ, цыфхӕмкӕи дӕ-гъу, сыда плӕмӕ псӕолӕпхъӕм ыуаси нахъ макӕ зӕрӕхъуштыр нафӕ, — ело «Нерудстройком» зыфилорӕ хъызмэтшӕлӕлӕм ипаш-цӕхэм ясовет итхъаматӕу Алек-сандр Колесниковым.

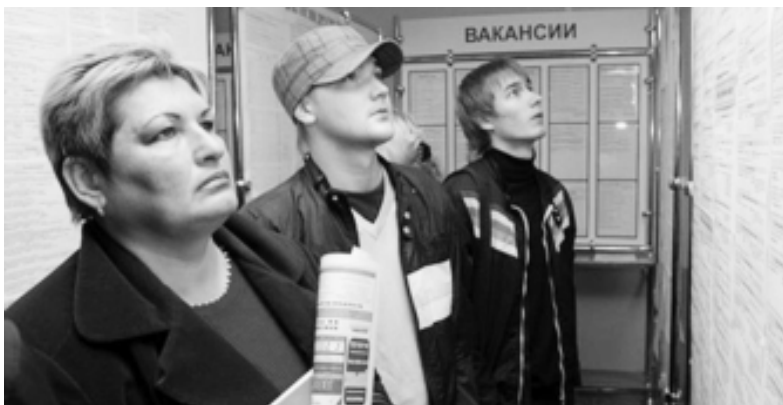
«Волма-Мыекъуапӕм» ишӕын иапӕрӕ лахъ мы илӕсым ыкӕ-хэм аухышт. Уплӕкӕлун зӕфӕ-шъхъафхэм ауж, 2015-рӕ илӕ-сым игъатхӕ, илӕфшӕлӕни ригъӕ-жъӕшт. Нӕужым ятӕлорӕр ла-хыр аублӕнӕу агъӕнафӕ.

Апӕрӕ лахым ишӕын сомӕ миллиардым ехъу хӕхъащт. Ар зауыхыкӕ, псӕолӕпхъӕ гъушӕ зӕхӕгъӕкӕлӕхъагъӕхэр ыкӕи па-зогребневӕ плитӕхэр къышлы-щтых, ятӕлорӕр къызӕгъӕуцукӕ, гипсокартоныр къыдигъӕкӕлӕхышт. Хъызмэтшӕлӕлӕм зӕкӕмкӕи къы-шынӕу цытым зытӕхъӕкӕлӕ, «Волма-Мыекъуапӕм» респуб-ликӕ ыкӕи район бюджетхэм илӕсым аригъӕхъащтыр сомӕ миллион 50 — 80 фӕдизыштӕу къалытӕ. Лӕныкӕо пстӕумкӕи фӕдӕкӕкӕлӕлӕ хъызмэтшӕлӕлӕр затыщтымкӕи уахътӕу гъӕнӕфа-гъӕм бламыгъӕкӕлӕнӕу ащ дӕ-лажъӕхэрӕм гугъанӕ кыты.

**Цӕй Замир.**

### ЛОФШӔНЫР

## Зичӕзыу зӕфӕхъысыжъхэм къагъӕлӕагъорӕр



Адыгӕ Республикӕм цыфхэм лӕфшӕлӕн ягъӕгъотыгъӕнымкӕ икӕулыкӕу и Гъӕлорышӕлӕлӕ ышырӕ зӕфӕхъысыжъхэм ате-гъӕпсыкӕлӕгъӕу зигугъу къӕт-шышт пӕагъӕхэмкӕи лӕфшӕлӕн зымылӕ къытхӕмытыжъӕу къӕд-гъӕлӕагъорӕп, ащ фӕдӕ гухӕлӕи тиӕп. Лӕфыр зыфӕгъӕхыгъӕр лӕфшӕлӕн зымылӕу официалӕнӕу атхыхэрӕм ягугъу къӕшыгъӕныр

ары нылӕп. Аужырӕ тхъама-фӕм, нӕмыкӕлӕу къӕплӕн хъумӕ, гъӕтхӕпӕм и 26-м къышыубла-гъӕу мӕлылфӕгъум и 1-м нӕ-сырӕ плӕлӕм, лӕфшӕлӕн зымылӕ-хэм япӕагъӕ зӕрӕхъуштыгъӕм ехъылӕгъӕ къӕбарӕу къытлӕа-гъӕлӕсыгъӕм къызӕригъӕлӕа-гъорӕмкӕи, процент пӕагъӕмкӕи ахэм ябагъӕ ыпӕрӕ тхъамафӕм зӕрӕщытыгъӕм фӕдӕу процент

1,3-у къӕнӕжъыгъ. Ащ къыкӕлӕр лӕф зышӕлӕн зылӕкӕлӕхыштӕу рес-публикӕм щыпсӕухэрӕм япро-цент 1,3-р лӕфшӕлӕн ямылӕу офи-циалӕнӕу зӕратхыгъӕр ары. Къӕтӕлӕгъӕ тхъамафӕм къыкӕлӕлӕу учетым хӕтхэм япӕагъӕ нӕб-гырӕ 2694-м шӕокӕыгъӕп, а пла-лӕм къыкӕлӕлӕу нӕбгырӕ 88-мӕ лӕфшӕлӕн ямылӕу алытагъ. Ахэм ащыщхӕу нӕбгыри 3-р лӕфшӕ-лӕхэр зӕрӕзӕфашыжъхэрӕм е алу-тхэр нахъ макӕ зӕрашлыхэрӕм къыхӕкӕлӕу къыӕуагъӕкӕлӕ-гъӕхэм ащыщых. Тхъамафӕм къыкӕлӕлӕу телхъӕлӕлӕ зӕфӕ-шъхъафхэм апкъ къыкӕлӕу нӕб-гыри 145-рӕ учетым хагъӕкӕлӕ-жъыгъ. Плӕлӕ кӕкӕлӕлӕ лӕфшӕ-лӕхэр къызӕрӕуцхытхэм е алу-тхэр нахъ макӕ ашынӕу зӕра-гъӕнӕфагъӕм яхъылӕгъӕ къӕбар-хэр тхъамафӕм къыкӕлӕлӕу орга-низациа 5-мӕ гъӕлорышӕлӕлӕу зыцӕ къетӕуагъӕм къылӕагъӕлӕ-сыгъӕх. Ащ уплӕкӕлунхэр лӕ-гъӕкӕлӕуатӕх, джащ фӕдӕу хӕбзӕ-гъӕуцугъӕхэм атегъӕпсыкӕлӕгъӕу лӕфшӕлӕн зымылӕхэр учетым хе-гъӕуцух.

**Сӕхъутӕ Нурбий.**



## Ышӕагъӕм еуцолӕжъыгъ

Къӕралыгъо тын лӕплӕхэр зытыгъугъӕу алытӕщтыгъӕ бӕд-джашӕр мы мафӕхэм полицием икӕулыкӕушӕхэм къаубытыгъ. Мы бӕдӕджӕшӕагъӕм епхыгъӕу АР-м хӕгъӕгу кӕлӕлӕ лӕфхэмкӕи и Министерствӕ иотделӕу Мые-къуапӕ цылӕм уголовнӕ лӕф къызӕлӕуихыгъ. Зӕрагъӕунафы-гъӕмкӕи, гъӕтхӕпӕм и 25-м, ма-

## Миллионер тхъапша тилӕр?

**Хӕтрӕ цыфи лӕфшӕлӕлӕ зылухъӕкӕ, къыгъахъӕрӕм зӕрӕхигъӕхъоштым егупшысӕ. Унӕу зырысыр ыгъӕ-дӕхӕным, аужырӕ шапхъӕхэм адиштӕу машинӕ ыщӕ-фыным, лӕплӕу, зӕкӕлӕжъӕу зифӕпӕным кӕмыхъо-псырӕр зырыз дӕд. Ау ащ фӕдӕ цылакӕ уилӕным фӕшӕл макӕлӕп мылькӕуу къыплӕкӕхъан фаер. Мыхэм къапкырыкӕлӕрӕ упчӕ къӕуцу. Адыгеим миллионер тхъапша къыщальтӕрӕр? Блӕкыгъӕ илӕсхэм ябгъапшӕмӕ, мыгъӕ ахэр нахыбӕ хъугъӕха?**

Адыгеим щыпсӕу сомӕ мил-лионым къыщегъӕжъагъӕу мил-лиони 100-м нӕс фӕдӕ къызы-лӕкӕлӕхъагъӕу къӕзыгъӕлӕгъуа-гъӕхэм япӕагъӕ нӕбгырӕ 97-рӕ хъугъӕ. Мыщ фӕдӕ къӕбар кӕ-ты хъакъулахъхэмкӕи федераль-нӕ къулыкӕум и Гъӕлорышӕлӕлӕу АР-м цылӕм.

Мы ведомствӕм къызӕрӕхи-гъӕщырӕмкӕи, 2013-рӕ илӕсым изӕфӕхъысыжъхэр ышынхэмкӕи джыри мазӕм ехъу цыл, а уахъ-

тӕм къыкӕлӕлӕ пӕагъӕм зӕхъо-кӕыныгъӕ фӕхъун ылӕкӕлӕхышт. Статистикӕм къызӕригъӕлӕагъо-рӕмкӕи, 2012-рӕ илӕсым Адыге-им миллионер 535-рӕ щатхы-гъагъ, ащыгъум сомӕ миллио-ным къыщегъӕжъагъӕу миллиони 10-м нӕс фӕдӕ къызӕлӕкӕлӕхъагъӕ-хэм япӕагъӕ 488-рӕ хъуштыгъӕ. Нӕбгырӕ 41-мӕ сомӕ миллиони 10-м къыщегъӕжъагъӕу 100-м нӕс ялӕу къагъӕлӕгъоагъӕ.

**(Тикорр.).**

## Зӕрары сомӕ миллион 40-м ехъугъ



Коммерцием епхыгъӕ фир-мӕу лӕф зышӕлӕрӕм ипашӕ бӕд-джӕшӕагъӕ зӕрихъагъӕу Адыгӕ Республикӕм хӕгъӕгу кӕлӕлӕ лӕф-хэмкӕи и Министерствӕ изӕд-ственнӕ гъӕлорышӕлӕлӕ ыгъӕу-нафыгъ. Краснодар краим щыц хъулыфыгъӕу илӕс 27-рӕ зы-ныбжъым уголовнӕ лӕф къыфы-зӕлӕуахыгъ. Тӕхъутӕмыкӕое район хъыкумым иунашӕокӕи следст-виер окӕлӕф нӕс бӕдӕджӕшӕагъӕ зезыхъагъӕхэр зыщӕлӕгырӕм ар чӕсыщт.

Унӕ зӕтет псӕулӕхэм яшын изы лахъ хӕлӕу хӕбзӕгъӕуцу-гъӕм димышӕрӕ зӕзӕгъыны-гъӕхэр гъӕрекӕ, гъатхэм ащ ышыгъагъӕх, цыфыби ыгъӕп-цӕагъ. Нӕбгырӕ 40-мӕ зӕрар арихыгъ, зӕкӕмкӕи ар сомӕ миллион 40-м ехъу.

Цыфхэм яахъӕхэр араты-жъыныхэм фӕшӕ хъулыфыгъӕм имылькӕу ыгъӕфедӕн фимытӕу хъыкумым унашӕо ышыгъ. Мы лӕфым изӕхӕфын джыри лӕа-гъӕкӕлӕуатӕ.

## Шапхъӕхэр аукъох

**Гъӕтхӕпӕм и 24-м къыщегъӕжъагъӕу и 30-м нӕс Адыгӕ Республикӕм хӕгъӕгу кӕлӕлӕ лӕфхэмкӕи и Ми-нистерствӕ гъогурыкӕлӕныр щынӕгъончъӕнымкӕи икӕзӕралыгъо инспекцие шапхъӕу цылӕхэр гъогу-гъу 2898-рӕ аукуагъӕу къыхигъӕщыгъ. Ешъуагъӕу ру-лым кӕрысыгъӕу нӕбгырӕ 17, медицинӕ уплӕкӕлун-хэр язымыгъӕшлыгъӕ водител 40 агъӕунафыгъӕх. Ахэм административнӕ пшъӕдӕкӕлӕжъ арагъӕхъынӕу атыралхъагъ. Псынӕлӕу зӕрӕзӕкӕлӕхэрӕм къыхӕкӕлӕкӕи водител 910-мӕ тазырхэр атыралхъагъӕх.**

Ылӕкӕи атыралхъагъӕ та-зырхэр зымытыжъыгъӕхэр гъо-гу-патруль къулыкӕум илӕфы-шӕхэм мафӕ кӕс къыхагъӕ-щыгъӕх ыкӕи ахэм пшъӕдӕкӕлӕжъ арагъӕхыгъ. Мӕфи 7-м къыкӕлӕлӕ ащ фӕдӕ хӕбзӕукуагъӕ зезы-хъӕгъӕ нӕбгырӕ 42-рӕ къыха-

гъӕщыгъ. Ахъӕ тазыр зӕра-тыралхъагъӕм нӕмыкӕлӕу агъӕ-тысыгъӕхӕри ахэм къахӕкӕлӕгъ.

Джащ фӕдӕу мыгъӕунафыгъӕ зӕпырыкӕлӕлӕм техъӕгъӕ лӕс-рыкӕо нӕбгыри 109-мӕ адми-нистративнӕ протоколхэр афы-зӕхагъӕуцагъӕх.

фӕм, дӕз къулыкӕум ивете-ранӕу, илӕс 55-рӕ зыныбжъ хъулыфыгъӕу Мыекъуапӕ щы-псӕурӕм иунӕ ихъагъӕх. Унӕм зи зӕримысыр къызфигъӕфе-ди, къӕралыгъо тынӕу 5, ахъӕ, дышӕм хӕшыкӕлӕгъӕ хъап-щып-хэр бӕдӕджашӕм ыштӕхи, зи-гъӕбылӕжъыгъ.

Хӕбзӕухъумӕкӕи къулыкӕум

зӕхищӕгъӕ лӕфтхъабзӕхэм яшӕуа-гъӕкӕи, бӕдӕджӕшӕагъӕ зезыхъа-гъӕр къаубытыгъ. Оперативник-хэм уплӕкӕлунхэр рагъӕкӕло-кӕыхӕзӕ къызӕрӕнӕфагъӕмкӕи, илӕс 34-рӕ зыныбжъ хъу-лыфыгъӕр ыпӕкӕи тыгъоштыгъ. Ар ышӕагъӕм еуцолӕжъыгъ, ытыгъугъӕхэр зиѐм ратыжъы-гъӕх.



Хыачмамукьо Азэма

лофтхьабзэр кызылхыг ыкы зерицагъ Теуцожь районим инароднэ депутатхэм Совет итхьаматэу Пчыхьалыкьо Аюбэ. 2013-рэ илээсым мы муниципальнэ псэуплэм хэхьоньгъэу ышлыгъэхэм, тапэклэ пшэрылэу зыфигъэуцужьхэрэм, щыклагъэу илэхэм афэгъэхьыгъэу игъэклотыгъэ гуцылэ кышлыгъ Теуцожь районим иадминистрации ипашэу Хыачмамукьо Азэма. Ащ кызырлыагъэмклэ, районим ыкы ащ цылэжъэхэрэ кыулыкъу зэфэшхьафхэм анахь пшэрыл шхьалэу зыфагъэуцужьхэрэ цыфхэм ящылэклэ-псэуклэ нахьышлыгъэхэр ары. Ащ даклоу икыгъэ илээсым анахьэу аналэ зытырагъэтыгъэр экономикэм илээныкьо зэфэшхьафхэм хэхьоньгъэхэр ягъэшлыгъэнхэр ары. 2013-рэ илээсым районим иэкономикэ хэхьоньгъэхэр ышлынхэмклэ анахь лээныкьо шхьалэхэм ащыцэу мэкъумэщ хызымэтым ылээныкьо клэ гъэхьэгъэшлэхэр зэралэхэм егъэгъушх. Анахьэу лэжыгъэм илэхьыжынклэ кыгъэлэжъон дэгъухэр зэралэхэр, ащклэ хэхьоньгъэхэр ашлынхэ зэралэхьыгъэр пашэм кыулаагъ. Гуцылэм пае, **зэклэ хызымэтшлэплэу районим итхэм чыгу гектар мин 14-м ехьумэ лэжыгъэ тонн мин 65-м нахьыбэ кытырахьыжыгъ. Гурытымклэ зы гектарым центнер 44,7-рэ кыырагъэтыгъ. Мы аужырэ илээс 20-м кыкылоцл аперэу мыщ фэдэ кыгъэлэжъоньшлэхэр районим ышлыгъэх.** Джащ фэдэу бжыхьэсэ лэжыгъэхэм ялэхьыжынклэ районим имэкъумэщышлэхэм аперэ чыплэр кыдаыхыгъ. Мыщ фэдэ клэу дэгъум кыфэклонхэмклэ анахьэу зылахьышлы хэлхьэу пашэм кыыхыгъэщыгъэхэр зэфэшлыгъэ лахьзэхэлъ обществэу «Киево-Жураки» ыкы пшэдэклэжыгъэу ыхьырымклэ гъунэпкэ гъэнэфагъэ зилэ обществэу «Синдика-Агро» зыфилохэрэр ары. Мыхэм зы гектарым гурытымклэ лэжыгъэ центнер 52 — 53-рэ кыырагъэтын алэхьыгъ.

Былымхьуным ылээныкьо кыи зыпкытыныгъэ илэу районим хэхьоньгъэхэр ешылх. Зэфэшлыгъэ лахьзэхэлъ обществэу «Киево-Жураки» зыфилохэрэ кыохэр зыщалыгъэрэ ятлонэрэ комплексыр ыгъэлсыгъ, ащ ишлыагъэклэ кы пчыагъэу алыгъырым фэдитлуклэ хэхьагъ ыкы ар шхьэ мин 54-м кыырагъэхьыгъ. Ащ даклоу лыми хэхьагъ, гъэрэклэ елытыгъэмэ, центнер мин 95-рэ кыырагъэхьыгъ.

Джащ фэдэу блэклэгъэ илээсым сомэ миллион 525-рэ зытефэгъэ промышленнэ продукция кыдагъэкыгъ. 2012-рэ илээсым егъэшпагъэмэ, а пчыагъэр фэдитлуклэ нахьыб. Районимклэ процент 30-м клэхьэу зипродукции нахьыбэу кыдэзыгъэклэу пашэм кыыхы-

**Хэбзэгъэуцугъэу щылэм кызырэдильытэу, республикэм ирайонхэм янароднэ депутатхэм ясоветхэм 2013-рэ илээсэу икыгъэм ялофшлэн зыфэдагъэр зыщызэфэхьысыжыгъэрэ зэхэсыгъохэр муниципальнэ псэуплэхэм ащэклох. Джащ фэдэ зэлуклэ Теуцожь районим джырэблагъэ щыкылаагъ. Ащ илофшлэн хэлэжыагъ Адыгэ Республикэм и Премьер-министрэу Къумпыл Мурат.**



Къумпыл Мурат

# Лыклотэнхэмклэ амалышлы я



гъэщыгъэр пшэдэклэжыгъэу ыхьырымклэ гъунэпкэ гъэнэфагъэ зилэ обществэу «Дортрансервис» зыфилохэр ары.

Бизнес цыкылымрэ гурытымрэ хэхьоньгъэхэр ашлынхэм фэлорышлэрэ муниципальнэ программэу щылэм ишлыагъэклэ блэклэгъэ илээсым унэе предпринимательхэм ахьцэ лэпылэгоу сомэ миллионрэ мин 300-рэ аратыгъ.

Экономикэм илээныкьо зэфэшхьафхэм зыпкэ итэу хэхьоньгъэхэр ашлынхэмклэ анахьэу зышлыагъэ кыаглоу пашэм кыулаагъэр инвестициеу ащ кыхалхьэрэр ары. Теуцожь районим гъэрэклэ ащ фэдэ инвестиционнэ проекти 5 фэдиз цагъэцэклаагъ. Ахэр: мэкъумэщ комплексэу «Киево-Жураки» зыфилохэрэ сомэ миллиардрэ миллион 540-рэ зытефагъэу кыохэр зыцагъэхьурэ ятлонэрэ комплексэу агъэлсыгъэр, пшэдэклэжыгъэу ахьырымклэ гъунэпкэ гъэнэфагъэ зилэ обществэхэу «Бакиринтернейнлстрой» (сатыу гупчэу «Империиум» зыфилохэрэ игъэлсын сомэ миллион 440-рэ кыхылыхьагъ), «Золотой век» (кыутырэу Шевченкэм шхьал ыкы элеватор цыкылаагъэпсынхэмклэ сомэ миллион 115-рэ инвестициеу кыхылыхьагъ), «Цветущий сад» (хэтэрыклэхэр ыкы пхьэшхьэ-мышхьэхэр псынклэу зыцагъэщтырэ гъу-чылэлэ камерэу тонн мини 120-рэ зыдафэрэм игъэлсын сомэ миллион 45-рэ тефагъ), «РентаТракЦентр» (автомобильхэм ясервис гупч) ары.

Икыгъэ илээсым «Киево-Жураки» зыфилохэрэ сомэ миллионрэ мин 320-рэ хэбзэлахьэу бюджетым ригъэхьагъэмэ, джы инвестиционнэ зэзэгъыныгъэу зэдашлыгъэмклэ сомэ миллион 30-м ехьурэ хэбзэлахь кы-

тынэу щэгугъых. Джащ фэдэу мы мэфэ благъэхэм сатыу гупчэу «Империиум» зыфилохэрэ илофшлэн ригъэхьэнэу щыт.

2013-рэ илээсым, гухэлъ гъэнэфагъэ зилэ федеральнэ программэу «Къуаджэм социальэ хэхьоньгъэ ышлынхэр» зыфилохэрэ ишлыагъэклэ, къуаджэхэу Тыгъургъойрэ Къунчыкьохьаблэрэ фельдшер-мамыку лэзэплэхэр ашагъэлсыгъэх. Ахэм яшын сомэ миллион 5-рэ мин 940-рэ тырагъэклодагъ. Джащ фэдэу километри 3,8-рэ зыкыхьэгъэ псырыкылаплэу сомэ миллион 5-м ехьу зытефагъэр кыутырэу Шевченкэм цагъэлсыгъ. Ащ нэмыклэу мылкъушхо зыпэлауагъэхьагъэхэм ащыц псыхьохэу Пшызэрэ Псэкъунсэрэ ателъ лэмыджхэм ягъэцэклэжыгъын. Мыхэм язэтегъэлсыхьагъын зэкълэмклэ сомэ миллион 439-м ехьу пэлауагъэхьагъ. Бюджет ахьцэу сомэ миллион 13-м ехьу зытефэгъэ котельнэр поселкэу Лэуустэнхьаблэ цагъэлсыгъ.

Анахьэу аналэ зытырагъэтыгъэр хэбзэлахь ыкы мыхэбзэлахь тынхэр игъом чыплэ бюджетым игъэхьэгъэнхэр ары. **2013-рэ илээсым кыкылоцл муниципальнэ гъэпсыклэ зилэ псэуплэм ибюджет фэдэу кыыхьагъэр сомэ миллион 317-м ехьу. Гухэлъэу ялагъэр проценти 100,4-м клэхьэу гъэцэклаагъэ хьугъэ. Теуцожь районим хэхьоньгъэхэр ышлынхэм фэлорышлэрэ программэхэм ягъэцэклэн зэкълэмклэ сомэ миллион 320-м ехьу пэлауагъэхьагъ.**

Псауныгъэр къэухьумэгъэным, гъэсэнэгъэм, культурэм, нэмыклэ лэныкьохьэмклэ гъэхьагъэу ашын алэхьыгъэхэм район администрацием ипашэ кыащыуцугъ. Ау анахьэу ыналэ

зытыридзагъэр щыклаагъэу, гымэкыгъоу щылэхэр арых.

— Илээсэу икыгъэм зэшлотхыгъэр маклэп, арэу щытми, шлэгъэн фаеу тапэ илэпыри бэ. Ахэм ащыщых муниципальнэ фэло-фашлэхэр нахьышлоу гъэцэклаагъэ хьунхэмклэ еджэплэжыгъэу тилэм гъэклэжыгъын гъэцэклэжыгъынхэр ешыллэгъэнхэр ыкы лэныкыуабэ кызылэпызыубытырэ гупчэу цыфхэм яфэло-фашлэхэр зыгъэцэклэрэр ащ кыыщызэлухыгъэныр. Джащ фэдэу Джэджэхьаблэ исымэджэщ зычлэт унэм ызыныкьо кыа-лыхьыжыгъэу гъэцэклэжыгъынхэр ешыллэгъэнхэр ыкы ар клэлэ-цыкылау ыгъыплэм етыжыгъэныр. Ащ нэмыклэу къуаджэу Пэнэжыкыуае сабыл 240-рэ зычлэфэщт клэлэцыкылау ыгъыплэ щыгъэлсыгъэн фае. Футбол ешлэплэ цыкылау кыуаджэу Пчыхьалыкыуе, кыутырэу Гордоскоим ыкы Пэнэжыкыуае спорт комплекс ащытшынхэ гухэлхэр тилэх. АР-м иминистрэхэм я Кабинет ыкы район администрацием анахьэу аналэ зытырагъэтыгъэр ащыц цыфхэм ящынэгъончъагъэ епхыгъэ лофыгъохэм язэшлохын. Тигъоухэм цыфыбэ, анахьэу ныбжыкылэхэр, зэрэтеклауадэхэрэм тымгъэгумэклэ тлэхьырэп. Ащ пае транспортыр зэрэчъэрэм илээшыгъэ кызыгъэлэ-гъорэ пкыгъохэр тигъоухэм атетэгъэуцох. Ащ фэдэ пкыгъуи 4 дгъэуцугъэхэ, авариехэр нахьыбэу зыщыхьхэрэ, анахь цынагъоу щыт чыплэхэм ащ фэдэ пкыгъуи 10 джыри ащыдгъэуцун гухэлъ тил, — кыулаагъ район администрацием ипашэу Хыачмамукьо Азэма.

Клэухым илээсыр кызы-хьэм ом изытет кызыдихьыгъэ ошлэ-дэмышлэ лофым гымэкыгъуабэ кызырафыхьыгъэр пашэм кыулаагъ. Мыщклэ Теу-

цожь районим икоммунальнэ хызымэт члэнэгъабэ ышлыгъ, электрорыкылаплэхэр ээпитхьыгъэх, чыгъхэр, пкыэухэр риу-тыгъэх, кыоджэ псэуплэхэм нэфынэр ыкы псыр ялагъэп. Арэу щытми, кыулыкыушлэхэм зэкълэми алэ зэкълэдагъэу гымэкыгъом идэгъэзыжыгъын чанэу зэрэпылгыгъэхэм ишлыагъэклэ охьтэ клэклым кыкылоцл ар да-гъэзыжыгъын алэхьыгъ. Ащ зыла-хьышлы хэзышлыхьэгъэ пстэ-уми зэрафэразэр арылаагъ. Тапэклэ мыщ фэдэ ошлэ-дэ-мышлэ лоф кыэхьумэ зэрэфэ-хьазырынхэ фаеми аналэ ты-раригъэдзагъ. Сыд фэдэрэ лэныкыкылоцл лэпылэгъу кыафэ-хьухэрэ, Теуцожь районим ищыклаагъэхэр зэхэзышлэхэр АР-м и Лышхьэу Тхьакыушынэ Аспланрэ АР-м и Прави-тельствэ и Тхьаматэу Къумпыл Муратрэ зэрафэразэхэр кы-улаагъ.

Къумпыл Муратэ гуцылэр зыратым, адрэ районхэу зыдэ-щылаагъэхэм ялытыгъэмэ, Теу-цожь районим иадминистра-ции ипашэ кышлыгъэ игъэкло-тыгъэ зэфэхьысыжыгъым зэригъэ-рээзагъэр кыулаагъ. Джащ фэ-дэу Хэгъэгъу зэошхом иветеранэу Нэмытлэкъо Юрэ ыкы ветеран организациием хэтхэу зэхэхьэм кыыщыгушылаагъэхэр республикэм ищылаклэ чанэу кызырэхэлажыгъэхэрэмклэ зэра-фэразэри Премьер-министрэм кыыхыгъэщыгъ. Ащ даклоу адми-нистрацием ыкы кыоджэ псэ-уплэхэм япашэхэм кыафигъэ-пытагъ Теклоньгъэм и Мафэу кыэблагъэрэм зэрифэшъуашэу пэгъокынкхэу, тиветеран лэ-плэхэм ящыкылэгъэ лэпылэгъур арагъэгъотынэу. Анахьэу пашэ-хэм аналэ зытыраригъэдза-гъэр Хэгъэгъу зэошхом хэкло-дагъэхэм ясаугъэтхэу псэу-плэхэм адэтхэм ящыкылэгъэ гъэ-цэклэжыгъынхэр охьтэ клэклым кыкылоцл арашыллэнхэр ары. Джащ фэдэу къуаджэу Гьобэ-кыуаерэ кыутырэу Шевченкэм-рэ афимыкыурэ кызыгъэнэ-фырэ пкыгъохэр адэгъэуцо-гъэнхэр, псэуплэхэм чыгъхэр ащыгъэтысыгъэнхэр, ахэм язы-тет санитарнэ шапхьэхэм ади-штэным лоф дэшлэгъэныр пшэ-рыл шхьалэу зэрэщытхэр Къумпылым кыыхыгъэщыгъ.

— УФ-м и Президентэу В. Путиным кыдыгъэкыгъэ унашъор муниципалитетхэм ащыгъэцэклаагъэ хьугъэ. Ана-хьэу тыналэ зытедгъэтыгъэр социальнэ мэхьанэ зилэ ло-фыгъохэм язэшлохын ары. Теу-цожь районим тапэклэ хэхьонь-гъэхэр ышлынхэмклэ, ыпэклэ лыкылотэнымклэ амалышлэхэр илэх. Мы муниципальнэ обра-зованиер зыдэщыс чыплэм федеральнэ гъогу зэрэпхы-рыкылым ишлыагъэклэ, инвест-торхэр нахьыбэу кыепшэлэн-хэ плэхьышт. Арэу зыхьуклэ, Теуцожь районим илофхэм, ащ щыпсэухэрэм ящылэклэ-псэуклэ нахьышлы зэрэхьуштым щэч хэлэп, — кыулаагъ Къумпыл Муратэ.

Клэухым АР-м и Прави-тельствэ ипашэ социальнэ про-граммэхэм нахь чанэу ахэлэ-жъэнхэу, еджаплэхэм шлэны-гъэу ашарагъэгъотырэм хагъэ-хьонэу ыкы культурэм ылэ-ныкыкылоцл кыэуцурэ гымэкыгъо-хэм аналэ нахь тырагъэтынэу кыафигъэпытагъ.

**КИАРЭ Фатим.**

Сурэтхэр лэшыгъэ Асплан тырихыгъэх.



# ЦЫФЫШІУ, ЮФСІЭКІЮШХУ,

**«Бзэ тхьамыкӀэ щыӀэп — зиныдэльфыбзэ зымы-  
шӀэрэ цыф тхьамыкӀэх щыӀэхэр», — еӀо зӀӀа-  
шӀэрэ шӀэныгӀэлэжӀэ цӀэрыӀоу тыхэгъэгу имы-  
закъоу, ӀкӀыб къэралхэми дэгъоу ащызӀӀашӀэрэ  
Бырсыр Батырбый Мыхьамодэ ыкъом.  
Бырсыр Батырбый филологии шӀэныгӀэхэмкӀэ  
доктор, профессор, шӀэныгӀэхэмкӀэ Дунэе  
Адыгэ академием иакадемик, Адыгэ Республи-  
кэмрэ Пшызэ шӀольыррэ шӀэныгӀэмкӀэ язаслу-  
женнэ юфышӀӀэху, Урысыем педагогикэ ыкӀи  
социальнэ шӀэныгӀэхэмкӀэ иакадемие иакадемик.**



Адыгэ къэралыгъо кӀэлэ-  
егъэджэ институтыр Адыгэ къэ-  
ралыгъо университет зэралы-  
жыгъэм шӀогъэшхохэр къызы-  
дихыгъэх тиеспубликэ ныб-  
жыкӀэ шӀэныгӀэмкӀи гъэсэны-  
гӀэмкӀи ищыкӀэгъэ кадрэхэр  
гъэхъазыргъэнхэмкӀэ.

Непэрэ мафэм Батырбый  
янэ-ятэхэр дунаим тетыхъхэп,  
ау зӀкӀэ цыфӀуэ зышӀӀэщыгъэ-  
хэм ахэр шӀурэ дахэрӀкӀэ агу  
къӀкӀыжыкӀ. ЯтӀу Мыхьамодэ  
къоджэ ефӀндыгъ, лъэшӀу  
адыгэ тарихым, культурэм ыкӀи  
фольклорым апыщӀэгъагъ. Ащ  
иунагъо кӀыхъухъагъ сурӀэтышӀ  
цӀэрыӀоу Адыгэ Республикэм  
ищытхъуцӀэ зыхъырэ архитек-  
торӀу, усакоу Бырсыр Абду-  
лахъ. НепӀэ ащ илӀшӀагъэхэм  
къахъщы мӀщытӀу МыекӀопӀэ  
гупчэм итыр. Бырсыр Батыр-  
бый янӀу ГоцӀфыжъ Къохъужъ-  
хэм япхъу, сабыих ыплугъ, ылэ-  
жыгъ, бзылфыгъэ хъарзынӀу  
щытыгъ, шӀукӀэ, дахӀкӀэ  
цыфхэм агу кӀинӀэжыгъ.

Бырсыр Батырбый непӀэ  
унӀгъо шӀагъо иӀ. ИшхъӀэгъу-  
сӀу Сафьет АминӀэ ыпхъур  
АКЪУ-м нӀмыц филологиемкӀэ  
икафедрӀэ илӀшхъӀэтет, доцент.  
ИкӀӀӀӀэ нахыжыгъу АйдӀмыр —  
псӀоӀӀӀӀ, предприниматель,  
кӀалӀу Сыхъум щӀӀӀӀӀ, икӀӀӀӀ  
нахыкӀӀу Тембот тыкӀэзыу-  
цухъэрэ дунаим икӀӀӀӀӀӀӀӀ  
Министерствэм юф щӀӀӀӀ. Ип-  
шӀӀӀӀӀ дахӀу Расудан тарихъ-  
лӀж, Германием щӀӀӀӀ.

ГулӀӀӀӀӀӀ зыхӀӀӀ лӀӀӀӀӀ,  
унӀгъо зӀкӀужӀ! А пкыгъуитӀур  
зӀгӀӀӀ хъумӀ, цыфыр насы-  
пышӀӀо шӀыпкӀ. Бырсыр Ба-  
тырбый джащ фӀӀӀ цыф.

2008-рӀэ илӀӀӀӀӀ кыщӀе-  
гъӀжыгъӀу Батырбый гумани-  
тар ушӀӀӀӀӀӀӀ Адыгэ рес-  
публикӀэ институтӀу КӀӀӀӀӀ  
Тембот ыцӀӀӀӀ цытым ипӀӀ.  
АКЪУ-м шаригъӀхъырӀэ лекци-  
ехэр гъӀшӀӀӀӀӀӀ зӀхӀӀӀ.

СӀэ шӀхъӀӀӀ Батырбый  
1984-рӀэ илӀӀӀӀӀ кыщӀегъ-  
жыгъӀу сӀӀӀӀ, сыригъӀджӀагъ,  
юф дӀӀӀӀӀ. Ащ фӀӀӀӀ илӀӀӀ  
пчӀагъӀэм ыпсӀэ емыблӀӀӀӀу  
иныдэльфыбзӀэ фӀӀӀӀӀ. ШӀӀӀ-  
хӀӀӀӀ дахӀу хӀӀӀӀӀ, гъӀӀӀ-  
пӀӀӀӀӀӀ дахӀу ташхъагъӀу, цыфы-  
гъӀэм, шӀугъӀэм тыфӀӀӀ.

ИмӀфӀӀӀ ипӀӀӀӀӀӀ Батыр-  
бый сыгу кыздӀӀӀу сыфӀӀушӀӀ.  
Псауныгъэ пытӀӀ илӀӀу, ибын-  
унагъо гуахъо хигъуатӀу, шӀурӀ  
дахӀӀӀ афӀӀӀӀӀӀ ыпӀӀ кы-  
мыкӀӀу илӀӀӀӀӀӀ тапӀӀ итӀу  
юф ышӀӀӀ амал илӀӀӀу сыфӀӀ-  
лӀӀӀ.

**БИДАНӀКЪО Марзет.**  
Филологии шӀэныгӀэхэмкӀэ  
кандидат.

## Бзэ тхьамыкӀэ щыӀэп

Бырсыр Батырбый мэлыл-  
фэгум и 6-м, 1939-рӀэ илӀӀ-  
сым кӀуаджӀу ХъакурынӀ-  
хъаблӀ (Адыгэ автоном хӀкум)  
къыщыхъугъ. Мамхыгъэ гурыт  
еджаплӀу N 2-м щеджагъ, Тби-  
лис къэралыгъо университетыр  
1963-рӀэ илӀӀӀӀӀ тфы закӀӀӀӀ  
къыухыгъ. Ащ икӀӀӀӀӀӀӀӀӀ  
гъӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ  
зӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ  
цӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ  
Арнольд Чикоба-  
вӀэ, Георгий РогавӀэ, Кетеван  
Ломтатидзе.

1963 — 1966-рӀэ илӀӀӀӀӀ  
Бырсыр Батырбый ШӀӀуджӀӀ  
районым ит ПшыжъхъӀӀӀ гу-  
рыт еджаплӀӀ иди́ректор игуа-  
дзӀӀ юф щӀӀӀ.

Ащ нӀужым Адыгэ къэра-  
лыгъо кӀӀӀӀӀӀӀӀ институты-  
тым адыгабзӀэмкӀэ икафедрӀэ  
кӀӀӀӀӀӀӀӀӀ кырагъӀӀӀӀӀӀ.

ИлӀӀӀӀӀ нахъ темышӀӀу шӀӀ-  
ныгӀӀӀӀӀ ныбжыкӀӀэм кан-  
дидатскӀэ диссертациеу «Слож-  
ные глаголы в адыгейском  
языке» зыфилӀӀӀӀ, 2001-рӀэ  
илӀӀӀӀӀ докторскӀэ юфшӀагъӀу  
«Структура и история глаголь-  
ных основ в адыгских язы-  
ках» зыфилӀӀӀӀ кыгъӀӀӀып-  
кӀӀӀӀӀ.

Бырсыр Батырбый ишӀӀӀӀ-  
гъӀӀӀӀӀӀӀ гъунӀӀ ялӀӀ. Ахэр  
адыгабзӀэм иглагол тарихъӀу  
пылпыр, глаголыпкы́р зӀӀӀ-  
зӀӀӀӀӀ, адыгабзӀӀӀӀ яфӀӀӀ-  
тикӀэ абхъазыбзӀэм, убыхыбзӀэм  
ыкӀи нӀмыкӀ иберийскӀэ-кав-  
казыбзӀӀӀӀ яегъӀӀӀӀ. Анахъ  
мӀхъӀӀӀӀӀӀӀ зӀӀӀ юфшӀӀӀӀӀ  
ащыфхъ адыгэ-абхъазыбзӀӀӀ  
ялатеральнӀэ мӀкӀӀӀӀӀӀӀ  
афӀӀӀӀӀӀӀ тхыгъӀу илӀӀӀ.  
1988-рӀэ илӀӀӀӀӀ иберийскӀэ-  
кавказыбзӀӀӀӀ яхылагъӀу  
кӀалӀу Налчык ВсесоюзнӀэ  
сессиеу щылагъӀэм Батырбый

идоклад анахъ мӀхъӀӀӀ зӀӀӀ  
щыхагъӀуӀӀӀыкӀыгъ.

Адыгэ тхӀӀӀӀ тӀӀӀӀӀ ишап-  
хъӀӀӀ ыкӀи орфографическӀэ  
гуцылаӀӀӀ язӀхъгъӀуӀӀӀ чӀ-  
нӀу юф дишӀагъ. ШӀӀӀӀӀ ыкӀи  
методическӀэ лӀпылӀӀӀӀӀ  
юфшӀӀӀ 70-м ехъу иӀ. ЗӀкӀӀ  
Батырбый илофшӀагъӀӀӀ зы



гухӀӀӀ ялӀӀ: иныдэльфыбзӀэ  
фӀӀӀӀӀӀӀ, ар кыуухъумӀ-  
ныр ыкӀи хӀгъахъо фишӀыныр  
ары.

1992-рӀэ илӀӀӀӀӀ Батырбый  
иунагъо игъусӀу Германием ма-  
кӀӀӀ. ИлӀӀӀӀӀӀ кыкӀӀӀӀӀ а  
къэралыгъом ит апшӀӀӀӀ еджа-  
плӀӀӀӀ ащылӀӀӀагъ, илофшӀагъэ

нахъ гъӀшӀӀӀӀӀ зӀӀӀӀӀӀӀ  
пылпыгъ. Германием щыпсӀ-  
унӀу ыкӀи юф щӀӀӀӀӀӀ ащ  
амалышӀӀӀ зӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ,  
ау кыгъӀӀӀӀӀӀӀ, иныбджӀ-  
гъухэм, илахы́л гупсӀӀӀ нахъ  
апӀӀӀагъӀ хъунӀу зӀӀӀӀӀӀ  
текӀуагъ.

Германием кызыкӀыжъ нӀуж,  
1992-рӀэ илӀӀӀӀӀ кы-  
щӀӀӀӀӀӀӀ 1999-рӀэ  
илӀӀӀӀӀ нӀӀ, Адыгэ  
Республикэм шӀӀӀӀӀ  
гъӀӀӀӀ гъӀӀӀӀӀӀӀӀ  
рӀӀӀӀӀ имини́стрӀу юф  
щӀӀӀ.

АужырӀэ илӀӀӀӀӀ  
мини́стрӀэ лӀӀӀӀӀӀ зы-  
щӀӀӀӀӀӀӀӀ Урысые  
Федерацием шӀӀӀӀ  
гъӀӀӀӀ гъӀӀӀӀӀӀӀ  
кӀӀӀ и МинистерствӀэ и  
Совет хадзы. А лъӀ-  
хъӀӀӀӀ шӀӀӀӀӀӀ  
гъӀӀӀӀӀӀӀӀӀ мини́-  
стрӀу Урысые Феде-  
рацием илагъӀэм илӀӀ  
12 еджӀӀӀу кӀахилъ-  
хъагъӀӀ Батырбый  
ихъатырӀӀӀ аштагъӀ.

А лъӀхъӀӀӀӀӀ у́блӀ-  
плӀ ыкӀи гурыт сӀӀӀ-  
хъӀӀ гъӀӀӀӀӀӀ лъӀ-  
шӀу кытӀӀӀӀӀӀӀ  
гъӀӀ. ХӀгъӀӀӀ гурыт  
еджӀӀӀ 400-м ехъу  
щызӀӀӀӀӀ. Адыгэ  
Республикэм зы еджа-  
плӀӀӀ щызӀӀӀӀӀӀ,

ары пакӀӀӀӀ, япчӀагъӀ хӀагъ-  
хъуагъ.

Батырбый шӀӀӀӀӀӀ  
гъӀӀӀӀӀӀӀӀ мини́стрӀу  
юф ышӀӀ зӀхъум Израиль, Шам,  
Араб Эмиратым шӀӀӀӀӀӀ  
гъӀӀӀӀӀӀӀӀ ямини́стер-  
ствӀӀӀ зӀӀӀӀӀӀӀӀ тхы́л  
адыкӀӀӀӀӀӀ кавказоведе-

ниемкӀэ институт кызыӀӀӀахы-  
нӀу. НепӀэ кызынӀӀӀӀӀ а  
институтым Израиль юф щӀӀӀ.

ГъӀӀӀӀӀӀӀӀ шӀӀӀӀ-  
гъӀӀӀӀӀӀӀ мини́стрӀэм ихъатыр-  
кӀӀ республикэм ибюджет  
мылӀӀу рӀӀӀӀӀ кӀӀӀӀӀӀӀӀ  
гурыт еджаплӀӀ кызыуыхъ-  
рӀӀ нӀмыкӀ кӀӀӀӀӀӀ аще-  
джӀӀӀӀ амал ялӀ хъунӀу. Зы  
щысӀ кысхы́н: нахыпӀӀӀ ду-  
нӀӀ зӀфыщытӀӀӀӀӀ я Ин-  
ститутӀу Москва дӀӀӀӀ зы нӀ-  
бгырӀӀ чӀӀхъӀӀӀ амал ила-  
гъӀӀӀ, а илӀӀӀӀӀ нӀбгырӀӀ  
15-м ехъумӀ а институтым иди-  
ломхӀӀ кыдахыгъӀӀ. ЗӀӀӀӀӀ-  
ныгъӀэм ыпкӀ кыкӀӀӀ нӀбгы-  
рипшӀ пчӀагъӀӀӀ амал ялӀ  
хъугъэ чӀыдагъӀӀӀ газымрӀэ  
я ИнститутӀу Губкиным ыцӀӀӀ  
щытым, апшӀӀӀӀ техникескӀэ  
университетӀу Бауманым ыцӀӀ  
зыхы́рӀӀ, МосковскӀэ, Ленин-  
градскӀэ ыкӀи РостовскӀэ къэ-  
ралыгъо университетхэм аще-  
джӀӀӀӀ.

Батырбый шӀӀӀӀӀӀ гъӀ-  
сӀӀӀӀӀӀӀӀ мини́стрӀу юф  
ышӀӀ зӀхъум МыекӀопӀэ къэ-  
ралыгъо технологическӀэ инсти-  
тутыр кызыӀӀӀахыгъ. Ащ икы́-  
зӀӀӀӀӀ ти́республикӀӀӀ мӀ-  
хъӀӀӀӀ илӀӀ Урысые Федера-  
цием и ПравительствӀӀ гури-  
гӀӀӀӀӀӀ. АнахъӀу лӀубытыплӀэ  
ышӀыгъӀӀ а лъӀхъӀӀӀӀ ныб-  
жыкӀӀӀу гъогум тетыр нахъ ма-  
кӀӀ шӀыгъӀӀӀ, гъӀӀӀӀӀӀ  
фӀӀӀӀӀ нахы́ӀӀ хъуныр ары.  
Джыри зы юфыгъо а лъӀхъӀӀ-  
ным щылагъ: 1998-рӀэ илӀӀӀӀ  
ехъулӀӀу шӀӀӀӀӀӀӀ 400  
фӀӀӀӀ Адыгеим икы́гъӀу ти-  
хӀгъӀӀу ичӀыплӀэ зӀфӀӀӀӀӀӀ  
хэм ащылажъӀӀӀӀ. Ахэм  
ти́республикӀэ кыгъӀӀӀӀӀӀ  
гъӀӀӀ фӀӀӀӀ.

## ЗӀӀӀӀӀӀ цыф

ЛӀым ыцӀӀ кыраӀомӀ, лӀӀӀӀӀ  
зыщыщыр кӀашӀӀу цыф лӀӀӀӀ пӀӀӀ  
илӀфыгъӀӀӀ кӀахӀӀӀы. Ащ фӀӀӀ,  
щӀӀ хӀмылӀӀӀ, адыгэ лӀӀӀӀӀ кы-  
хыкы́гъӀӀӀ зӀу ащыщӀу сӀӀӀӀӀ  
Бырсыр Батырбый. Ащ ыцӀӀ ымышӀӀу  
хӀкум зы нӀбгыри исӀӀӀӀӀ. ЛӀӀӀ-  
кы́ӀӀ хъурӀ тыхӀгъӀӀушхуи, ӀӀкы́б

къэралыгъо зырызхӀӀӀ шӀӀӀӀӀӀ  
жы́ым итхыгъӀӀӀ ащызӀӀӀӀӀ. Уахъ-  
тӀӀ ицӀӀӀӀ мӀӀӀӀӀӀ. Батырбый зы-  
нӀсыгъӀ лъӀӀӀӀӀ джыри нахъ лъӀ-  
ӀӀӀӀӀ регъӀӀӀӀӀ. ЫкӀуа́чӀӀ из, кӀӀ-

лӀмыпӀӀӀ чӀӀ, гухӀӀӀӀ кыӀӀӀӀӀӀ.  
НепӀэ фӀӀӀ мӀӀӀӀӀӀӀ сыпфӀӀӀӀӀӀ  
сшӀӀӀӀу шӀӀӀӀӀӀӀ икуупӀӀ джыри нахъ  
ухъӀӀӀӀ, уилахы́л-благъӀӀӀӀ уи́ныб-  
джӀӀӀӀӀӀ уагъашӀӀу, уалы́тӀу, псау-

ныгъӀ пытӀӀӀ гъӀхъӀӀӀ дӀӀӀӀӀ-  
рӀэ уи́Ӏу джыри илӀӀӀӀӀ кӀӀӀ-  
гъӀӀӀӀӀ.

**АТӀЖӀАХъЭ  
Сайхъат.**  
Филологии шӀэныгӀэхэмкӀэ кан-  
дидат.





# Сыпфэгуш!о!

A black and white photograph of six people (three men and three women) standing in front of a large, ornate building. The man in the back row, second from the left, is circled in white.

**Щы|эныгъэ гъогу  
гъэш|эгъон къык|угъ**

# Ригъэджагъэхэм сащыщ

## Лъэшэу сыфэраз

**ТЭУ Нуриет.**  
**Филологие шлэныгээхэмклэ кандидат.**





ГЪЭТХАПЭМ И 7-Р — ПСАУНЫГЪЭМ И ДУНЭЕ МАФ

# Зынахь лъаплэ щымылэ биныгъ

Цыфым ипсауныгъэ ежы-ежырэу кыуэхумэным фэлпугъэным мэханэшхо ил. Ицы-кыгъом кышгъэжыагъэу хэти пэшлорыгъэш медицинэ лофтхьабзэхэр дызэрахъэхээ кызытэджыклэ, зэпамыхырэ узхэм арыллыкхэрэм япчъагъэ кышчыкълэштэу теубытагъэ хэлъэу кьалэ специалистхэм.

Урысыем щыпсэхуэрэм япсауныгъэ кьэуэхумэгъэным, «здоровый образ жизни» зы-

хыбэрэмклэ лъапсэ афэху-хэрэр шыгъэзыегъэнхэр, а шынагъор зышхьарытхэр кышгъэжыгъэнхэр ыкли алыплъэгъэныр ары.

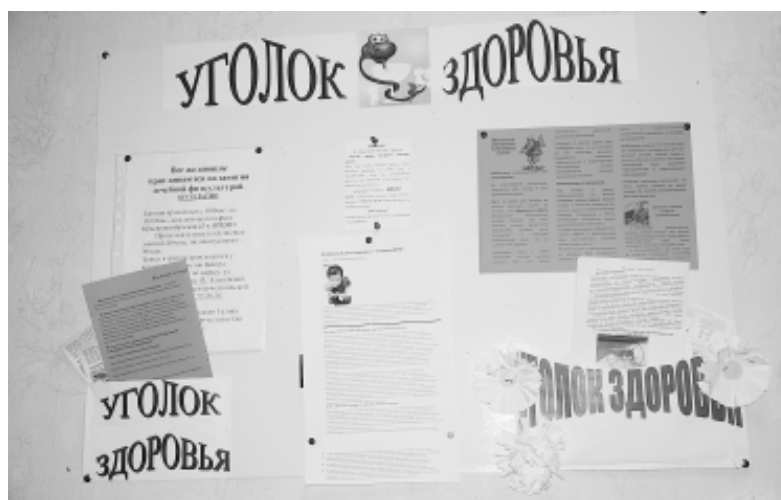
Зэпамыхырэ узхэр нахы-бэрэмклэ кызыыхэкълэху специалистхэм алытэхэрэм ащыщых тутынэшъоныр, аркыым упышгъэныр, лъыдэкълуаер, «физическая активность» зыфалорэм уищылэкълэ-псэукълэ чыплэ щырымилэмэ, нэмыкхэри. Цыф-

щеджэнэу. Ахэм ащыпшлэшт уилыдэкълуае узэрэфэсакыштыр, тутыныр члэбдыжыным иамалхэр, уищылэкълэ-псэукълэ зэблэпхуныш, уипсауныгъэ бгъэпытэным, ар кьэуэхумэным уфехъэн зэрэплъэкълэшт.

Пэшлорыгъэш медицинэ лофтхьабзэхэмклэ Адыгэ республикэ Гупчэм иврач шхьалэу Мэт Заремэ кызыэрэхигъэщы-рэмклэ, «Псауныгъэм и Гупч» зыфалогъэ медицинэ учрежде-нием лоф ышлэу зыригъэжыа-гъэм кыкълэ нэбгырэ мин 22-м нахыбэ кьаолоагъ. Ахэм ащыщэу мин 11-м ехъум уз эфэшхьафхэр ялэхэ хуным ишынагъо кьашхьарыхьагъэу агъэунафыгъ, нэбгырэ 9391-р егъэджен лофтхьабзэ земылэу-жыгъохэм ахэлэжыагъэх, япсауныгъэ зэрагъэпытэщым ахэр фагъэсагъэх.

2011-рэ илээсым кышгъэ-жыагъэу Адыгэ Республикэм илэ хуыгъэ клэлэцыкълэхэм апае псауныгъэм и Гупчи. Илээс 17-м нэс зыныбжхэм ыплэ хэмылэу ащ япсауныгъэ щауп-лэкълун алыэкълэшт. Ар хэхъэ клэлэцыкълэу диагностическэ Гупчэм. Ащи пшъэрылэу илэхэр зыныбжэ икьугъэхэм адэлэ-жырэ Гупчэм фэдэх.

— Икыгъэ илээсым, — ело



клэлэцыкълэхэм япсауныгъэ кьэу-хумэгъэным фэлэжырэ Гупчэм ипащэу Лые Саидэ, — нэбгырэ 2050-рэ кытэолоагъ. Ахэм зэкълэми уплэкълун зэфэшхьафхэр ядгъэкълугъэх. Ипсауныгъэ изыгъет елпытыгъэу врач гъэнэфагъэхэм адэжэ нэужым дгъаглохэрэри ахэм ахэтых, уз горэ илэ хуным ишынагъо кьэуцугъэу дгъэуна-фыгъэмэ, илээсым кыкълэу клэлэцыкълэу тылэплъэ, ипсау-ныгъэ кызытэгъэнэгъэным епхыгъэ лофтхьабзэхэр зетэ-хэх.

Республикэм ичыплэ зэ-

фэшхьафхэм клэлэцыкълэхэр кызыэрарыкълэхэрэм фэдэу гъу-нэгъу Краснодар краим щыш-хэри мыщ кьащэх, пстэуми ыплэ хэмылэу медицинэ уплэкълунхэр арагъэкълэу пас-портымрэ медицинэ полисымрэ ялэхэмэ.

— «Псауныгъэм иеджапл» зыфатлорэм фэдиплл тил, — ело тигушылэгу. — Ахэм клэлэ-цыкълэхэр кьагълуалэх, специ-алистхэм лоф ащадашлэ.

Цыфым ипсауныгъэ ежы имызакъоу, кьэралыгъоми иба-иныгъэ шхьал. Ар кьагурылозэ, кьэралыгъо пашэхэм мылкъушхо халхъэ псауныгъэр кьэуэху-мэгъэным икьулыкьу. Мы гуп-чэхэу непэ зигугъу кьэтшы-гъэхэри а биныгъэм иухума-кълэхэм ащыщых. Мыхэм ялофы-шлэхэм ыкли медицинэ кьулы-кьум зищылэныгъэ епхыгъэ пстэуми тафэгушлэ псауныгъэм и Мафэ ехъуллэу ыкли тафэ-лалэ ялофшлэн гухахъо хагъуа-тэу, шлуагъэ кьахъэу илээсы-бэрэ лэжъэнхэ амал агъоты-нэу.

**ЖАКІЗМЫКЪО Аминэт.**

Сурэтхэр зыныбжэ икьугъэ-хэм апае псауныгъэм и Гуп-чэ кышчытырахыгъэх.

Тезыхыгъэр Іэшынэ Аспан.

фалорэм нахыбэу тешгъэн-хэм фытегъэпсыхъгъэ програм-мэм кызыэрэдилытэу, субъект 83-мэ зыныбжэ икьугъэхэм апае псауныгъэм и Гупчэ 502-рэ кьащызылауахыгъ. Ахэм ме-дицинэ уплэкълун зэфэшхьаф-хэр ыплэ хэмылэу цыфхэм ащафагъэцаклэ.

Тэ тиреспубликэ псауныгъэм и Гупчэ 2010-рэ илээсым имэ-зэе мазэ кышчыублагъэу лоф щешлэ, ар хэхъэ пэшлорыгъэш медицинэ лофтхьабзэхэмклэ Адыгэ республикэ Гупчэм. А зыр ары мы лъэхъаным Ады-геим итыр зыныбжэ икьугъэ-хэм апае. Пшъэрылэ шхьалэу а медицинэ учреждением илэр зэпамыхырэ узхэм (гу-лэнтфэ узхэм, онкологием, жыкьэщэ-плэхэм хэужыныхыгъэ узэу ялэхэм, шъоушыгъу узым) ары-лыкълэхэрэм япчъагъэ нахь маклэ хуным фэшл ахэм на-

хэм а зэкълэми защаухумэн зэралэкълэштымклэ Гупчэм илофышлэхэр Іэпылэгъушлэ афэ-хуэх. Мыщ дэжыым кышгъэ-щыгъэн фае псауныгъэм и Гупчэ республикэм щыпсэху-рэм ямызакъоу, Урысыем ичы-плэ зэфэшхьафхэм кьарыкы-гъэхэри ыплэ хэмылэу зэ-риштэхэрэр, паспортымрэ поли-сымрэ алыгъэхэмэ, медицинэ уплэкълунхэр зэрафашыхэрэр.

Мыщ щызэбгъэшлэн плэ-кышт гу-лэнтфэ ыкли жыкьэ-щэплэ системэм, нэхэм язы-тет, цэхэм, цэлым зэхъоклы-ныгъэ афэхуыгъэу уялэзэн ящы-клагъэмэ, шъоушыгъоу ыкли холестеринэу лъым хэлъыр зыфэдишэр. Ахэр зауплэкълу-хэрэм ыуж врачыр Іэпылэгъу кыпфэху. Нэбгырэ пэпчэ фи-тыныгъэ ил Іэзэн физкульту-рэм исыхьатхэм клонэу, «Псау-ныгъэм иеджапл» зыфилорэми



## Зигъо Іофыгъом тегушчылагъэх

**Псауныгъэм и Мафэ фэгъэхьыгъэу Роспотребнадзо-рым АР-мклэ и Гъэларышлалэ пресс-конференцие щыкълугъ. Ащ хэлэжыагъэх псауныгъэр кьэуэхумэгъэнымклэ АР-м иминистрэ иапэрэ гуадзэу Галина Савенковар, Роспотребнадзором специалист-эксперт шхьалэу Шэуджэн Нуриет, пэшлорыгъэш медицинэ лофтхьабзэхэмклэ Адыгэ республикэ Гупчэм иврач шхьалэу Мэт Заремэ, нэмыкхэри.**

Іофтхьабзэр зерицагъ Рос-потребнадзорым АР-мклэ и Гъэларышлалэ ипащэу Сергей Завгороднем. Ащ ипэублэ гушылэ кызыэрэщылугъэу, 1948-рэ илээсым кышгъэжыагъэу мы мафэр хагъэунафыкы.

— 2014-рэ илээсым псау-ныгъэм и Мафэ зыфэгъэхы-гъэщтыр «трансмиссивнэ» зы-фалорэ узхэр ары. Ахэр ар-гъойхэмрэ бамыкхэмрэ зэра-хъэх. Ахэм тиреспубликэ зы-щамыушъомбгъуным пае лоф-тхьабзэ зэфэшхьафхэр зэхэ-тэщэх, — ело Сергей Завго-роднем.

Бамыкхэм зэрахъэрэ узхэм

ащыщ «**клещевой боррелиоз**» зыфалорэр. 2011-рэ илээсым — зэ, 2012-рэ илээсым тфэгъо-гогъо ар тиреспубликэ щэгъэу-нэфыгъ.

— Цыфхэр чыплэ зэфэш-хьафэу зыдакълэхэрэм зыща-фэсакыжыныху, бамыкыр кы-зэцакэкълэ, шлокл имылэу вра-чыр кызыэрагъэплъын зэрэфаер агурыдгъэлонэу ары пшъэрылэ шхьалэу тилэр, — ело Шэу-джэн Нуриет.

Мыщ фэдэ гумэкыгъоу кьэ-уцухэрэр нахь маклэ хуынхэм фэшл илээс кьэс жьоныгуаклэм ыкли мэкьюгъум цыфхэм зызы-щагъэпсэфырэ, былымхэр зы-

шахуэрэ чыплэхэм бамыкхэм ягъэкълэу пае уц зэфэшхьаф-хэр атыракълэ. Былымхэр арышъ бамыкхэр анахъэу кызыэкълу-хэрэр, ахэм уцхэр ащафэх.

Илээс кьэс нэбгырэ 500-м ехъу бамыкхэр кьацэкъагъэ-хэу Іээзэплэ учреждениехэм кьауалэ. 2014-рэ илээсым мыщ

фэдэ гумэкыгъо ялэу нэбгы-рэ 12 агъэунафыгъ, ахэм ащы-щэу нэбгыри 6-р сабыеу кы-члэкълыгъ.

Бамыкхэр кьыомыцэкъэнхэм пае узэрэзеклон фаем пресс-конференцием кьеклоплагъэхэр специалистхэм нэужым шагъэ-гъозагъэх.

Уцым кышчызыкълухэ зы-шлоигъом зышгъэгъупшэ хуш-тэп зыфэсакыжынын, тэрэзэу зифэлэпэн, пкышъоным щыщэу кьэлъэгъорэ чыплэхэм бамы-кыр кьазымыгъэкълэушлэшт уцыр ашифэн зэрэфаер.

**ГЪОНЭЖЫКЪО Сэтэнэй.**



## ДЗЮДО

Европэм и Кубок  
фэбэнэщтых

Урысыем дзюдомкля изэнэкьокьоу Тюмень шыклягэем илээс 23-м нэс зыныбжь клялэхэр, пшашэхэр шызэлюклягэх. Адыгэ Республикэм ибэнаклохэр Кыблэ шьолырым ихэшыпыкыгэ командэ хэтыгэх, медальхэр кьахыгэх.



пэр ыхыг. Чэчэным испортсменхэр ятлонэрэ хьугэх. Адыгеим икомандэ яцэнэрэ чыплэр кьыдыхыг.

Урысыем ишьолырхэмкля апэрэ чыплэр Темыр Кавказым икомандэ фагэшшоаг, Кыблэ шьолырым ятлонэрэ чыплэр кьыдыхыг.

Адыгеим испортсменхэу апэрэ чыплитфыр кьэзыхыгэхэм ащыщхэр Урысыем ихэшыпыкыгэ командэ аштагэх. Жьоныгьокля мазэм Европэм и Кубок икьыдэхын фэгэхыгэ зэнэ

кьокьоу Оренбург шыклоштым тиреспубликэ иллыкьохэр хэлэжьэщтых.

Адыгеим икомандэ игьусэхэу Тюмень шылагэх тренерхэу Беданэкьо Байзэтрэ Бастэ Сэлымрэ. Нэбгыритлуми кьызэралорэмкля, тибэнаклохэм зэхэщакьохэр кьащытхьугэх. Европэм и Кубок, нэмыкьхэм афэбэнэнхэмкля ухьазырыныгэ дэгьу кьагэлэгьуаг.

Сурэтым итхэр (сэмэгумкля укьиклызэ): **Мерэм Андзаур, Беданэкьо Байзэт, Бастэ Сэлым.**

Адыгэ Республикэм лэапкь Иофхэмкля, Икьыб кьэралхэм ащыпсэурэ тильэпкьэгьухэм адырлэ зэпхыныгэхэмкля ыкйи кьэбар жьугьэм иамалхэмкля и Комитет  
Адресыр: ур. Крестьянскэр, 236

**Редакциер  
зыдэщыгэр:**  
385000,

кь. Мыекьуапэ, ур. Первомайскэр, 197.

**Телефонхэр:**  
приемнэр:  
52-16-79,

редактор шьхьалэм иапэрэ гуадзэр:  
52-49-44,

редактор гуадзэр-пшгэдэкьыж зыхьыр секретарыр:  
52-16-77.

**E-mail:**  
adygvoice@mail.ru

## ВОЛЕЙБОЛ. УРЫСЫЕМ ИЗЭНЭКЬОКЬУ

## Кляух зэлюклягьухэр

**Телефонкля кьатыг. Урысыем волейболымкля изэнэкьокьоу апшээрэ купэу «Б»-м шыкьорэм мыекьопэ «Динамо-МГТУ-р» хэлажэ. Кьалэу Тверь шызэхэщгэ кляух ешлэгьухэм тиспортсменхэм яцэнэрэ чыплэр кьыщыдахыг.**

«Искра-2» Одинцово 3:2-у, «Дагьыстан» Махачкала 3:1-у тикомандэ кьытеклягэх. «Динамо-МГТУ»-м 3:2-у «Спартак» Москва, «Тверь» Тверь 3:1-у, «Ростов-Волей» Ростов-на-Дону 3:1-у кьашлуихыг.

Тверь шызэлюклягэхэр Урысыем изэнэкьокьу я 7 — 12-рэ чыплэхэм щафэбэнагэх. Адыгеим икомандэ я 9-рэ чыплэр кьыфагэшшоаг. Тверь шызэлюклягэ командэхэм купым чы-

плэу кьыщыдахыгэр зэтэгьапшэ.

1. «Тверь» Тверь
2. «Дагьыстан» Махачкала
3. «Динамо-МГТУ» Мыекьуапэ
4. «Искра-2» Одинцово
5. «Спартак» Москва
6. «Ростов-Волей» Ростов.

«Динамо-МГТУ-м» итренер изаслуженнэ тренерэу Павел шьхьалэу, Адыгэ Республикэм Зборовскэм кьызэрэтилуагэу,

## БАСКЕТБОЛ. АПШЭЭРЭ КУПЭУ «Б»-р

Джыри зэ теклонэу  
тежэ

**«Согдиана-СКИФ» Воронеж — «Динамо-МГТУ» Мыекьуапэ — 71:77 (20:25, 17:18, 20:17, 14:17). Мэлылфэгүм и 5-м Воронеж шыздешлагэх. «Динамо-МГТУ»: Гапошин — 12, Хмара — 3, Фещенко — 33, Воротников — 12, Болотских — 2, Лундако — 5, Широков — 8, Дудко — 2.**



Зэлюклягьур кляухым зыщыфэклоным «Динамо-МГТУ-р» нахьыбэрэ ыпэклэ илэу фежыаг. «Согдиана-СКИФ-р» ащ фэдэ ешлакэм фэмыхьазырэу кьычлэкыг. «Динамо-МГТУ-р» финалым хэхьаным пае джыри зэ Воронеж

икомандэ теклон фае. Мэлылфэгүм и 8 — 9-м ешлэгьуйтлу Мыекьуапэ шыздэдырлэнэу щыт. Тиспортсменхэм непэ теклоныгэр кьызыдахыкля и 9-м командэхэр зэдешлэщхэп. Адыгеим икомандэ гэхьагэ ышынэу фэтэлэ.

Урысыем баскетболымкля изэнэкьокьоу апшээрэ купэу «Б»-м шыкьорэм ифиналныкьо шызэлюклягэхэм яешлэгьоу Воронеж шыклягэхэм икляух тигэгьушлуаг. Мыекьопэ тренер шьхьалэу, Адыгэ Республикэм изаслуженнэ тренерэу Андрей Синельниковым зэрилпытэрэмкля, тиспортсменхэм ялэпэлэсэныгэклэ кьахэщыгэх Иван Фещенкэр,

Сергей Воротниковыр, Артем Гапошиныр. И. Фещенкэм очкоуи 3 дзыгьохэр гьогогьуи 6 хьагэем ригэфагэх. Ятлонэрэ зэпыгьом ыуж Воронеж икомандэ очкоуи 6-кля тапэ ишьыгьагэми, тиспортсменхэм хэкыплэшлэхэр кьагьотыгэх. Хьагэем лэгуаор радзэным фэшл зэгурылоныгэу ахэлъыр бысымхэм агэшлагэщыг.

## ГАНДБОЛ

Ешлэгьухэм  
дэгьоу  
ахэлэжыагэх

Азербайджан ихэшыпыкыгэ гандбол командэу Мыекьуапэ кьэклагэхэм «Адыфыр» гьогогьуищэ дешлаг. Тигандболист-

кэхэу Ольга Исаченкэр, Юлия Куцеваловар, Уджыхьу Заремэ ныбджэгьу ешлэгьухэм ахэлэжыагэх.

Сурэтым итхэр (сэмэгумкля укьиклызэ): **Ольга Исаченкэр, Юлия Куцеваловар, Уджыхьу Зарем.**

**Нэклубгор  
зыгэхьазырыгэр  
ЕМТЫЛЬ Нурбий.**

## Зыщаушыхьатыгэр:

Урысые Федерацием хэутын Иофхэмкля, телерадиокьэтынхэмкля ыкйи зэлы-Иэсыкля амалхэмкля и Министерствэ и Темыр-Кавказ чыплэ гьэфорышлал, зэраушыхьатыгэ номерыр **ПИ №ТУ23-00916**

## Зыщыхаутырэр

ОАО-у «Полиграф-ЮГ», 385000, кь. Мыекьуапэ, ур. Пионерскэр, 268

**Пчьагэр  
4000  
Индексхэр  
52161  
52162  
Зак. 935**

Хэутыным узщыклятхэнэу щыт уахьтэр Сыхьатыр 18.00 Зыщыклятхэгэхэ уахьтэр Сыхьатыр 18.00

Редактор шьхьалэр  
**Дэрбэ Тимур**

Редактор шьхьалэм иапэрэ гуадзэр

**Мэщлэкьо  
Сайд**

Редактор шьхьалэм игуадзэр — пшгэдэкьыж зыхьыр секретарыр  
**Хьурмэ Хьусен**

